

KLUCZOWE EUROPEJSKIE REGULACJE GOSPODARKI OBIEGU ZAMKNIĘTEGO W 2018 ROKU

Tomasz Szczygielski
Politechnika Warszawska

Komisja Europejska przyjęła w grudniu 2015 pakiet dyrektyw dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ). Celem ich jest wsparcie gospodarek krajów UE w przejściu na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w której obniża się wytwarzanie odpadów i sprawia, że zużycie zasobów staje się zrównoważone.¹

Proponowane działania przyczynić się mają do zamknięcia obiegu, cyklu życia produktów dzięki zapobieganiu i niewytwarzaniu odpadów oraz zwiększeniu stopnia recyklingu. Realizacja tych planów ma pozwolić na maksymalne wykorzystanie surowców, produktów i zasobów antropogenicznych. W założeniu ma to sprzyjać oszczędności energii, zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych, a więc wzrostowi konkurencyjności firm i poprawie klimatu.

Propozycje te obejmują cały cykl życia produktów: od produkcji i konsumpcji do gospodarki odpadami i rynku surowców wtórnych. Proces ten będzie wspierany finansowo z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, z czego 5,5 mld euro zostanie przeznaczonych na inwestycje w gospodarkę odpadami. Ponadto, jak proponuje KE, zostanie udzielone wsparcie w wysokości 650 mln euro w ramach programu „Horyzont 2020” (programu finansowego UE na rzecz badań naukowych i innowacji) oraz inwestycji w gospodarkę o obiegu zamkniętym podejmowanych na poziomie krajowym.

Przejście w kierunku zamykania obiegów ma być szansą dla Europy i jej mieszkańców. Przekształcanie europejskiej gospodarki w kierunku zrównoważonej i konkurencyjnej będzie także sposobnością dla biznesu. Wyzwoli oszczędności energii, przyniesie korzyści środowisku oraz nowe, innowacyjne miejsca pracy. Zmniejszy jej emisyjność i wzbudzi powiązania synergiczne pomiędzy różnymi obszarami gospodarki. Nowymi regulacjami w tym zakresie ma być „Czysta Energia” dla wszystkich Europejczyków².

Interesariusze GOZ powołali do życia europejską platformę GOZ, otwartą wirtualną przestrzeń mającą na celu promocję przechodzenia na GOZ w Europie. Wspierać ma dialog polityczny, wymianę informacji o aktywnościach w tym obszarze, pokazywać dobre praktyki i wspierać współpracę. Zainteresowani mogą

¹ https://ec.europa.eu/commission/publications/communications-circular-economy_pl

² <https://ec.europa.eu/energy/en/news/commission-proposes-new-rules-consumer-centred-clean-energy-transition>

brać udział w corocznych konferencjach, interaktywnie komunikując się na platformie oraz wymieniając doświadczenia. Ma to wzmacniać świadomość strategii na poziomach narodowych, regionalnych i lokalnych. Ma wskazywać wyzwania, zagrożenia i szanse przejścia na GOZ politykom, ludziom biznesu, organizacjom gospodarczym i społeczeństwu obywatelskim.³ Zakres korzystania z niej systematycznie wzrasta.

Komisja Europejska, na bazie opracowań eksperckich, wydała w 2018 roku cykl raportów dotyczących sektorów kluczowych dla GOZ. Jednym z nich jest seria trzech raportów dotyczących krytycznych surowców podstawowych i ich miejsca w GOZ. Przygotowano je w relacji do Planu Działań GOZ, w którym Komisja wskazuje zagadnienie surowców krytycznych, jako cel wsparcia spójnych i skutecznych działań i zapewnienia dostępu do nich. Wskazuje bazy danych, promuje najlepsze praktyki i identyfikuje możliwe dalsze działania. Raport powinien być postrzegany w kontekście priorytetów politycznych Komisji, w odniesieniu do miejsc pracy, wzrostu inwestycji, Unii Energetycznej, rynku wewnętrznego i klimatu.⁴

Monitorowanie kluczowych trendów w gospodarce, jak uznano w 2018 roku, ma podstawowe znaczenie dla zrozumienia, w jaki sposób rozwijają się poszczególne jej elementy. Celem jest dostrzeżenie czynników sukcesu w państwach członkowskich oraz dokonanie oceny, czy podjęto właściwe działania. Wyniki monitorowania powinny stanowić podstawę do wyznaczenia priorytetów w ramach długoterminowego celu GOZ. Są one istotne nie tylko dla polityków, ale powinny stanowić inspirację dla wszystkich i motywację do dalszych działań.

W związku z tym Komisja, w planie działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym, zobowiązała się do zaproponowania prostych i skutecznych ram monitorowania. Parlament Europejski wezwał Komisję do opracowania wskaźników efektywnego gospodarowania zasobami, aby móc śledzić postęp działań na rzecz GOZ.

Komisja proponuje ramy monitorowania, na które będzie składał się zestaw kluczowych, konkretnych wskaźników uwzględniających główne elementy gospodarki o obiegu zamkniętym.⁵

Ramy monitorowania GOZ wykorzystują i uzupełniają dotychczasową tablicę wyników dotyczących efektywnego gospodarowania zasobami oraz tablicę wyników dotyczących surowców, które w ostatnich latach zostały opracowane przez Komisję. Ramy przedstawiono na stronie internetowej, na której wszystkie wskaźniki są dostępne i będą aktualizowane.⁶

Kolejnym aktem w sprawie wdrażania pakietu dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym w 2018 roku, jest komunikat Komisji o wariantach podejścia do harmonizacji przepisów w zakresie chemikaliów, produktów i odpadów.⁷

Jest on wynikiem prac ekspertów odpowiedzialnych za prawodawstwo w różnych dziedzinach i konsultacji przeprowadzonych w 2017 roku. Dokonano identyfikacji przepisów dotyczących styku chemikaliów, produktów i odpadów oraz

³ <http://circulareconomy.europa.eu/platform/>

⁴ <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/27327>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0029&from=EN>

⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0032&from=EN>

wskazano, dlaczego stanowią one przeszkodę dla zamykania obiegów. Sformułowano pytania i kierunki działań w celu usunięcia problemów. Kluczowym zagadnieniem jest obecność niektórych substancji w materiałach utrudniająca lub wręcz uniemożliwiająca ich recykling. Wskazano, że nawet substancje nieszkodliwe, ale zawierające silne odory, mogą zasadniczo uniemożliwić ich powtórne użycie. Coraz więcej substancji obejmowanych jest ograniczeniami lub zakazami. Wykrywanie i usuwanie problematycznych składników może okazać się drogie i nieopłacalne dla podmiotów zajmujących się odzyskiem. Wprowadzono pojęcie substancji potencjalnie niebezpiecznych. Celem tych działań jest ułatwienie procesów odzysku i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych, w tym ich transgraniczny obrót oraz zastępowanie substancji potencjalnie niebezpiecznych tymi, które nie stanowią zagrożenia. Ma to nastąpić poprzez promowanie szerokiej dyskusji na temat sposobów podejścia do głównych problemów wynikających z interakcji między regulacjami dotyczącymi produktów, chemikaliów i odpadów na poziomie unijnym, krajowym i lokalnym.

Rok 2018 przyniósł przedstawienie przez Komisję Europejską strategii zamykania obiegów tworzyw sztucznych.⁸ Powszechnie występujące w gospodarce, przyczyniają się do rozwiązania wielu problemów, przed jakimi staje społeczeństwo. Zarówno w przemyśle lotniczym, budownictwie, branży opakowaniowej i medycynie a w zasadzie wszędzie, tworzywa sztuczne zapewniają bezpieczeństwo i obniżają emisję CO₂, zwiększając innowacyjność, pomagają także ratować życie. Często jednak metody produkcji, stosowania i usuwania tworzyw sztucznych przynoszą straty i drastycznie szkodzą środowisku naturalnemu. Negatywnie rzutuje to na produkcję, stosowanie i konsumpcję tworzyw sztucznych. Miliony ton odpadów z tworzyw sztucznych co roku trafiają do rzek i oceanów. Widać to szczególnie jaskrawo w krajach rozwijających się. Wielkie ilości różnego plastiku zanieczyszczają rzeki i jeziora, zmniejszając dostęp do kluczowej dla życia wody pitnej. Tegoroczna Misja Komisji Europejskiej do Indonezji ma na celu zwrócenie uwagi i wspólne poszukiwanie rozwiązań problemu zanieczyszczania jezior, rzek i oceanów odpadami tworzyw sztucznych.

Praca z tym i ulepszenie funkcjonowania złożonego łańcucha wartości wymaga podjęcia współpracy producentów, podmiotów zajmujące się recyklingiem i handlem oraz konsumentów. Swoją udział muszą mieć także media, szkoły i lokalne władze. Z racji skali i różnych poziomów świadomości społeczeństw, zadanie wydaje się bardzo trudne. Zrównoważone funkcjonowanie przemysłu tworzyw sztucznych może dać jednak nowe możliwości w zakresie innowacyjności, konkurencyjności i tworzenia miejsc pracy. Komisja potwierdziła, że skoncentruje się na kwestii produkcji i stosowania tworzyw sztucznych oraz dążyć będzie, aby do 2030 r. wszystkie opakowania z tworzyw sztucznych w Europie, nadawały się do recyklingu.

Strategia ogłoszona przez Komisję określa fundamenty nowej gospodarki tworzywami sztucznymi, w której produkcja tworzyw sztucznych i produkty z nich wykonane stają się w pełni dostosowane do potrzeb w zakresie ponownego użycia,

⁸ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2df5d1d2-fac7-11e7-b8f5-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

naprawy i recyklingu oraz w której opracowywane są i promowane bardziej zrównoważone materiały. Ma zostać ograniczone zanieczyszczenie tworzywami sztucznymi i jego niekorzystny wpływ na życie ludzi i na środowisko.

PODSUMOWANIE

Wydaje się, że z perspektywy energetyki kluczowe są regulacje dotyczące monitoringu GOZ oraz harmonizacji regulacji dotyczących chemikaliów, produktów i odpadów.

Określenie kluczowych wskaźników GOZ dla ubocznych produktów spalania – minerałów antropogenicznych z energetyki, oraz systemowa praca z ich aktualizacją, doprowadzić powinna do oszacowania kosztów i ryzyka, jakie powoduje wytwarzanie odpadów. Powinno to dać początek racjonalizacji działań w tym zakresie, w tym tworzenia systemowych rozwiązań we współpracy z rządem i samorządami.

Nakłady na utrzymanie rejestracji popiołów ze spalania w kotłach pyłowych i wodnych, w kotłach fluidalnych, produktów półsuchego odsiarczania oraz siarczanu wapnia z mokrych metod odsiarczania w systemie REACH, wydają się być dobrą inwestycją branży energetycznej w udowodnienie, iż stosowanie tych substancji nie stanowi zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi. Aktywne uczestnictwo w harmonizacji tej regulacji z przepisami dotyczącymi produktów budowlanych, gdzie badanie wpływu na środowisko mają zupełnie inną metodologię, często dającą wyniki sprzeczne z REACH, jest dla energetyki sprawą kluczową.

Widzenie w odpadach zasobów może być sprawcze tylko wtedy, kiedy rozpoznamy ich właściwości w relacji do wymagań dla produktów, do których mają aspirować. Aby ów proces był skuteczny, a produkcja materiałów budowlanych konkurencyjna rynkowo, uzdatnianie UPS do produktów następować powinno na możliwie wczesnych etapach procesów energetycznego spalania węgla. Podejście do tego zagadnienia i poprawa efektywności energetyki w tym obszarze zaproponowano wcześniej w propozycji Bezodpadowej Energetyki Węglowej. Tym, którzy ją wdrażają obecnie, choćby tylko częściowo, przynosi ona pożytek i wymierne oszczędności, oraz dochody. Wydaje się, że renesans w tym zakresie jest jeszcze przed nami.

Przemyślenia powyższe dedykuję mojemu Nauczycielowi i nieodżałowanemu Przyjacielowi, dr inż. Janowi J. Hyncnarowi, który całe życie zawodowe poświęcił uczeniu nas zmniejszania ujemnego wpływu działalności człowieka na środowisko. Nie licząc godzin i lat, niestrudzenie pokazywał nam, jak być profesjonalnym, wszechstronnym i skutecznym w zamianie problemu na szansę, a jednocześnie serdecznym, jowialnym i koleżeńskim.

KEY 2018 EUROPEAN REGULATIONS FOR CIRCULAR ECONOMY

ABSTRACT

Paper notes several initiatives following the launching of the Circular Economy package in December 2015 by the European Commission. The year 2018 saw amongst others establishing the European Circular Economy Platform, a series of sectoral reports, a strategy for plastics economy, introduction of monitoring mechanisms, and a Commission's communication on alternative approach to the harmonization of chemicals, products and wastes. The last two items seem key for the power sector and are likely to give a new boost to the Zero Waste Coal Power idea, which is already benefitting some, but whose wider implementation is still yet to come.
